

מפגש מס' 85

דף למנחה

זכריה א'-י'

תוכן הפרקים שנלמדו השבוע



פרק ו' - מראה מרכבות ועשיית עטרות כסף וזהב למנהיגים

פרק ז' - שאלה על קיום הצומות

פרק ח' - הבטחת גאולה לציון

פרק ט' - משא על הגויים ונבואה על הגואל העני

פרק י' - ישועת יהודה ויוסף בחזק יד

לימוד מעמיק



נבואות חגי זכריה - איך נראית גאולה?

נבואותיו הראשונות של זכריה מקבילות בתקופתן לנבואות חגי, בשנת שתים לְדִיּוּשׁ (זכריה א', א). עשרים שנה קודם לכן, הגולים שבו לארץ, בנו את המזבח, ייסדו את בניין המקדש אך לא השלימו את בנייתו. את הבעיה שבתקופה הזו מגדיר חגי בפתיחת נבואתו: הָעַם הָיָה אֲמָרוּ לֹא עָתִּיבָא עִת־בַּיִת ה' לְהַבְנֹת (חגי א', ב). העם בתקופת חגי וזכריה מרגיש את הפער בין הממלכה הגדולה שהיתה ביהודה בעבר, לפני היציאה לגלות, לבין המצב הירוד של העם השב לציון במתי-מעט, וסובל ממחסור, התנכלויות ובעיות רבות נוספות. המצב סביבם לא נראה להם כמו גאולה אמיתית, והחוסר באמונה ובתקווה מביא גם לחוסר מעש. הם לא מאמינים כי זוהי באמת העת לבנות את בית ה' והם ממתינים, כנראה, לסימן נסי או לשיפור פלאי בתנאים. על ידי נבואות נחמה ייחודיות, מעודדים חגי וזכריה את העם לפעול על מנת לממש את עת הגאולה על אף הקשיים. (ראו [בפוסט מאת יובל אבנרי](#))

חלק א - דחיפה למעשה

אל מול התחושה של העם שלא זו עת הגאולה, פותח חגי את המערכה הנבואית נגד ההתבטלות מבניית בית ה', ומפיל את האחריות על העם: הַעֵת לָכֶם אֲתֶם לְשִׁבֵּת בְּבֵיתְכֶם סְפוּנִים וְהַבֵּית הַזֶּה חָרֵב?! (חגי א', ד). במקום להאשים את העת הרוחנית והפיזית, ואת התהליך הגאולי שאינו הושלם, מטיל חגי את האחריות על העם - אתם צריכים להניע את התהליך, לאחוז בשתי ידיים בהזדמנות הגורלית שלפניכם ולגרום לה להתממש (ראו על כך [בפוסט מאת ד"ר טובה גנזל](#), ובפוסט מאת דוד נתיב).

מתוך דבריו של חגי אנו מתוודעים למצב הכלכלי הקשה באותה עת. יתכן שהמצב הכלכלי הקשה גרם למניעה נוספת מבניית המקדש, מתוך הגיון פשוט שלא יוכלו לעמוד בנטל הכלכלי של הבנייה. חגי מאיר את עיני העם לכך שהבעיות הכלכליות שלהם חריגות: שִׁימוּ לְבַבְכֶם עַל-דִּדְכֶם: יָרַעְתֶּם הַרְבֵּה וְהִבֵּא מַעֵט אֶכּוֹל וְאֵיךְ לְשִׁבְעָה שְׁתוּ וְאֵיךְ לְשִׁכְרָה לְבוֹשׁ וְאֵיךְ לָחֵם לוֹ וְהַמִּשְׁתַּבֵּר מִשְׁתַּבֵּר אֶל-צִדּוֹר נָקוּב (חגי א', ה-ו), כלומר: הם עמלים הרבה אך אין ברכה למעשה ידיהם, ושום דבר שהם עושים איננו מצליח. הנביא מנסה להפוך את ההסתכלות של העם: לא צריך

להשיג כסף כדי לבנות את המקדש אלא להפך - המצב הקשה נובע מכך שהם לא בנויים את המקדש: יצן בִּיתִי אֲשֶׁר-הוא חרב ואתם רצים איש לביתו: עַל-כֵּן עָלִיכֶם פְּלֹאוֹ שָׁמַיִם מִטֵּל וְהֶאֱרִיץ פְּלֹאָה יְבוּלָה (חגי א', ט-י). הנביא מבטיח שברגע שיקחו על עצמם את בניית המקדש, יתהפך המצב וסימני הגאולה יתחילו להופיע גם בשפע הגשמי: לִמֵּן הַיּוֹם אֲשֶׁר יִסַּד הַיֵּבֶל ה' שִׁמּוֹ לְבַבְכֶם: הַעוֹד הַזֶּה בְּמַגּוּרָה וְעַד הַגֶּפֶן וְהַתְּאֵנָה וְהַרְמוֹן וְעֵץ הַזַּיִת לֹא נִשְׂא מִן הַיּוֹם הַזֶּה אֶבְרָךְ (חגי ב', יח-יט).

נבואתו של זכריה, כחודשיים לאחר מכן, נפתחת גם היא בדרישה מהעם לקחת אחריות על מצבם ועל גאולתם: לֵךְ אָמַר ה' צְבָאוֹת שׁוּבוּ אֵלַי נָאִים ה' צְבָאוֹת וְאֲשׁוּב אֲלֵיכֶם (זכריה א', ג). תשובת העם צריכה להיות קודמת לשיבתו של ה'. הם נדרשים לעשות את הפעולה הראשונה כדי לזכות בגאולה השלמה.

המדרש, שזיהה את המתח בין מחשבת העם לדברי הנביאים, מציג את המציאות הזו כדו-שיח בין ה' לכנסת ישראל:

איכה רבה פרק ה' פסוק כא



"השיבנו ה' אליך ונשובה". אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא: רבש"ע, שלך הוא - השיבנו. אמר להם: שלכם הוא - שנאמר שובו אלי ואשובה אליכם נאם ה'. אמרה לפניו: רבש"ע - שלך הוא, שנאמר (תהלים פ"ה) שובנו אלהי ישענו.

שאלה למחשבה



בימינו אנו חוזים בשיבת ישראל לארצו ובהתעוררות גאולית מציאותית, שחלקים גדולים ממנה מתממשים דווקא על ידי ההתעוררות הלאומית של העם והציונות, ועם זאת, עדיין לא שבה שכניה ולא נבנה בית המקדש.

מה דעתכם - האם כמו בחתימתו של המדרש, צדקה כנסת ישראל ויש להמתין להתגלות מאת ה' שתבהיר כי 'בא עת בית ה' להבנות? או שמא גם עתה ראויים היו לעמוד הנביאים ולדרוש מהעם את הצעד הראשון - 'שובו אלי, ואשובה אליכם'?

בעוד חגי דורש מהעם לבנות את הבית פיזית, דרישתו של זכריה מהעם כוללת גם לקחת אחריות על מצב הרוחני והחברתי. זכריה משווה אותם לאבותיהם וקורא להם ללמוד מטעויות העבר: אֶל-תְּהִי כְאֲבֹתֵיכֶם אֲשֶׁר קָרְאוּ אֲלֵיכֶם הַנְּבִיאִים הָרְאשִׁימִים לֵאמֹר לֵךְ אָמַר ה' צְבָאוֹת שׁוּבוּ נָא מִדְּרֻכֵיכֶם הָרְעִים וּמִעַלְלֵיכֶם הָרְעִים וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא-הִקְשִׁיבוּ אֵלַי (א', ד). אם כן, התנאים לבניין בית ה' אינם רק מציאותיים, אלא גם (ובעיקר) רוחניים. על העם לזכור את מצוות ה' ודרכיו ולקיימם.

כך גם עונה זכריה לנציגים הבאים מאוחר יותר לשאול אותו על דבר הצומות. בשנת ארבע לדריוש, לאחר שהעם כבר התחיל בבניית המקדש אך בטרם הסתיימה בנייתו בשנה הששית, באים נציגים מן העם לשאול את הכהנים בבית ה' האם יש להמשיך ולצום את צומות החורבן. העם, שרואים את הבניין של הבית מתקדם, תוהים האם התהוותו המציאותית של הבית מסמנת את בא הגאולה, ומצדיקה ביטול של הצומות: הֲאֵבְכָה בְּהַדָּשׁ הַחֲמִשִּׁי הַנֶּגֶד פְּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי זֶה בְּמָה שָׁנִים? (זכריה ז', ג) (ראה על כך ב [פוסט מאת הרב יעקב מרן](#)). זכריה הנביא אינו משיב באופן ישיר, אלא בשאלה משלו: וְיְהִי דְבַר-ה' צְבָאוֹת אֵלַי לֵאמֹר: כִּי-צִמְתֶּם וְסָפַד בְּחִמְשֵׁי וּבְשִׁבְעֵי זֶה שְׁבַעִים שָׁנָה הַצּוּם צִמְתֶּנִּי אָנִי: וְכִי תֵאָכְלוּ וְכִי תִשְׁתּוּ הֲלוֹא אֲתֶם הָאֲכָלִים וְאֲתֶם הַשְׂתִּימִים: (זכריה ז', ד-ו). ה' מבהיר לעם שהצום והאבל אינם צורך של ה' ואפילו לא ציווי שלו, אלא הם ביטוי לתחושות של העם, המצטער על החורבן ומרגיש צורך בהתעוררות. זכריה טוען כלפי העם שהשאלה העיקרית שעליהם לשאול את עצמם היא האם הם, במצבם ובמעשיהם, תקנו את כל שיש לתקן? שוב זכריה מחזיר את העם אל ההיסטוריה של הנבואה: הֲלוֹא אֶת-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר קָרָא ה' בְּיַד

הנביאים הראשונים בהיות ירושלים ישבת ושלוחה ועריה סביבתיה והנגב והשפלה ישב... כה אמר ה' צבאות לאמר משפט אמת שפטו וחסד ורחמים עשו איש את-אחיו (ז', ט-ז). המציאות של עם ישראל תלויה במצבו הרוחני והחברתי. המקדש חרב בעקבות חטאי העם וחוסר הקשבתם לנביאים שהזהירו על כך, וכעת, כאשר הם בונים מחדש את הבית, עליהם להבין שהתיקון הרוחני והמוסרי שלהם הוא שיקבע את הצלחתו של הבניין המחודש. (ראה עוד [בסרטון מאת דוד נתיב](#), בפוסט מאת הרב ד"ר יואל בן נון ובפוסט מאת הרב ישעיהו הדרי)

נבואות בראי הדורות



מאז קום המדינה, עולה לדיון בקרב הציונות הדתית השאלה, האם יש להמשיך ולצום את צומות החורבן. מן הצד האחד, אומרים המתנגדים שהנה כבר חזרנו לארצנו ובנינו בניינה, ועלינו להכיר בכך שאנחנו במציאות של גאולה, ולקדם אותה. לפי תפיסתם הצומות מתחברים עם מציאות של גלות ושל חוסר אונים, ולכן בעת הזאת לא מתאים להמשיך לצום. לעומתם, עומדים אחרים בדעה כי כל עוד אין המקדש על מכוננו, והגאולה איננה מתבטאת גם במצב רוחני מתוקן של העם, הגאולה איננה שלמה וצריך להמשיך להתאבל על החסר. המחלוקת נסמכת על דברי הגמרא:

תלמוד בבלי, ראש השנה יח ע"ב:



בזמן שיש שלום - יהיו לששון ולשמחה, יש שמד - צום, אין שמד ואין שלום, רצו - מתענין, רצו - אין מתענין.

על פי הגמרא חובת הצום היא רק בעתות צרה ושמד. לעומת זאת, בעת שלום, ימים אלו אמורים להפוך לימי חג על התקומה המחודשת. כאשר מדובר במצב ביניים, אז ההחלטה נתונה לציבור.

שאלה למחשבה



מה דעתכם? כיצד צריכה להתבטא נבואתו של זכריה בימינו? מהו היחס בין הצעדים הרוחניים שעוד עלינו לנקוט לבין המשך קיומם של מנהגי האבלות?

קראו על כך ב**מכתבו של הראי"ה קוק בנושא**, וב**פוסט מאת הרב יובל שרלו**.

חלק ב - מי בז ליום קטנות?

עד כה, התייחסנו בעיקר לביקורת על התנהלותו של העם, הן מבחינת הנכונות לבנות את הבית והן מבחינת התיקון הרוחני הנדרש מהם. אך הנביאים בנבואותיהם מתייחסים גם למקור הייאוש המונע מהעם להתחייב לגאולה הזו. שבי ציון, שעלו עשרים שנה קודם לכן על בסיס הצהרת כורש השולחת אותם לבנות מחדש את בית ה', החלו כבר בשנה השנית לנוכחותם בארץ ליסד את ההיכל: **וּבְשָׁנָה הַשְּׁנִיָּה לְבוֹאֵם אֶל-בֵּית הָאֱלֹהִים לִירוּשָׁלַם בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי הַחֲלוּ כָּבֵד בְּן-שָׂאֵלְתַיָּאל וַיְשׁוּעַ בֶּן-יֹצְדָק וְשָׂאֵר אַחֵיהֶם הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִם וְכָל-הַבָּאִים מִהַשְּׁבִי יְרוּשָׁלַם וַיַּעֲמִדוּ אֶת-הַלְוִיִם מִבְּנֵי עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמֵעֵלָה לְנֶצֶחַ עַל-מְלֶאכֶת בֵּית-ה'... וַיִּסְדּוּ הַבְּנִיִם אֶת-הַיְכָל ה' (עזרא ג', ח-י).** המעמד המרגש השאיר טעם מר אצל רבים מהעולים - הזקנים שחיו בימי הבית הראשון וחזו בגדולתו: **וְרַבִּים מִהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִם וְרֵאשֵׁי הָאָבוֹת הַזְּקִנִים אֲשֶׁר רָאוּ אֶת-הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן בְּיָסְדוֹ זֶה הַבַּיִת בְּעֵינֵיהֶם בְּכִים בְּקוֹל גְּדוֹל (עזרא ג', יב).** מבחינת האנשים הללו, הנסיון לשחזר את בית המקדש שבירושלים בבית עלוב שנבנה מתרומות מינימאליות ומספר גולים עניים, מזכיר יותר את החורבן מאשר מבטא גאולה. תחושה זו כנראה מפחיתה מאד את ההתלהבות והמוטיבציה של העם. התחושה הקשה הזאת, בתוספת ההצקות הרבות מצדם של השומרונים וצרי יהודה, והגזרה מטעם ארתחשסתא האוסרת לבנות את ירושלים, גורמים לעצירת הבניה.

חגי רואה בתחושה הפנימית הזו של העם את עיקר הבעיה, והוא מתייחס אליה ישירות: **מִי בְּכֶם הַנְּשָׂאֵר אֲשֶׁר רָאָה אֶת־הַבַּיִת הַזֶּה בְּכַבֹּדוֹ הָרֵאשׁוֹן וּמָה אַתֶּם רְאִים אֹתוֹ עַתָּה הֲלוֹא כְּמָהוּ בְּאִין בְּעֵינֵיכֶם (חגי ב', ג).** הוא מחזק ומעודד את העם להשקיע בבניין למרות זאת, ומבטיח להם כי יבוא יום והעבודה תשתלם: **לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נָאִים ה' צְבָאוֹת: גְּדוֹל יְהִיָּה כְבוֹד הַבַּיִת הַזֶּה הָאֲחֵרֹן מִן־הָרֵאשׁוֹן אָמַר ה' צְבָאוֹת (חגי ב', ח-ט).** הנבואה, כך נראה, התגשמה בימיו של הורדוס, ששיפץ את המקדש ובנה אותו מחדש בפאר רב, עד שנאמר עליו: **'מי שלא ראה בנין הורדוס לא ראה בנין נאה מימיו' (בבא בתרא ד).**

גם זכריה מתייחס ליסודו של ההיכל כיום משמעותי בנפילת רוח העם. הוא רואה בחזונו את מנורת המקדש המאירה ומתנבא כי רוחו של ה' עם זרובבל בן שאלתיאל, ובזכותה יצליח בבניית המקדש: **זֶה דְּבַר־ה' אֱלֹהֵי־זָרְבָבֶל לֵאמֹר לֹא בְחֵיל וְלֹא בְכַח בִּי אֶסְבְּרוּחִי אָמַר ה' צְבָאוֹת: ... יְדֵי זָרְבָבֶל יִסְדּוּ הַבַּיִת הַזֶּה וְיָדָיו תִּבְצַעְנָה וְיָדַעְתָּ כִּי־ה' צְבָאוֹת שְׁלַחְנִי אֵלַיְכֶם (זכריה ד', ו-ט);** הוא מזכיר את הבוז שחשו האנשים ביום יסוד הבית, ומבטיח כי אותם שחששו ובכו על קטנו של ההיכל ביסודו, ישמחו בראותם את מעשיו של זרובבל בסופו: **כִּי מִי בּוֹ לְיוֹם קִטְנוֹת וְשָׂמְחוּ וְרָאוּ אֶת־הָאֲבָן הַבְּדִיל בְּיַד זָרְבָבֶל (זכריה ד', י).** בתוך התהליך הגדול של שיבת העם לארצו, גם לשלבים הקטנים ולהתפתחויות הזעירות יש משמעות, ולבסוף משמעותן תתברר בתהליך השלם. (ראה על כך [בפוסט מאת ד"ר צחי לב-רן](#) ו**בפוסט מאת ד"ר חיותה דויטש**)

זוית אישית



חישבו על תהליך שעברתם בחיים, על משהו שיצרתם או מפעל שהקמתם (קטן או גדול). היזכרו בשלבים הראשונים - מה היו הצעדים הקטנים הראשונים אשר הובילו להתקדמות ולהצלחה בהמשך? מה הרגשתם בשלבים הראשונים - לאן חשבתם שתגיעו? האם האמתם שיש סיכוי?

מראה המנורה מרמז לא רק על הצלחת הבניה, אלא גם על המשמעות הפנימית שלה. בהעדר הארון והכפורת בבית השני, מסמלת המנורה את השראת השכינה במקדש. המראה שרואה זכריה מזכיר כי לא החיל והכח הרב הם שיקבעו את איכותו של הבניין המחודש, כי אם רוחו של ה' שתשכון בו, וזהו העיקר. (עוד על משמעות המנורה ראה [בפוסט מאת הרב ד"ר יואל בן-נון](#) ו**בסרטון 'חידוש מהגוש' עם הרב יעקב מרן והרב ד"ר שוקי רייס**)

רעיון זה מבוטא שנית בהמשך, כאשר מנבא זכריה על בואו של מלך ישראל: **גִּילִי מְאֹד בְּתִצִּיזִן הָרֵיעִי בֵּת יְרוּשָׁלַם הַגָּה מִלִּפְנֵי יְבוֹא לָךְ צְדִיק וְנוֹשֵׁעַ הוּא עֲנִי וְרֹכֵב עַל־חֲמוֹר וְעַל־עִיר בְּנֵי־אֲתָנֹת (זכריה ט', ט).** המלך המתואר בנבואה לא נשמע מפואר כל כך: הוא 'נושע' ולא מושיע, 'עני' ולא עשיר, והוא רוכב על חמור פשוט במקום על סוס מלחמה. בכל זאת, זכריה פונה לירושלים ומצפה ממנה לשמוח עד מאד - המלך הזה הוא מלך, והעובדה שהוא "עני ורוכב על חמור" - לא מפואר ולא גיבור, זו דווקא מעלתו: הוא מתבטל אל מול רוחו של ה', שהיא תגן על העם: **וְה' עֲלֵיהֶם יִרְאָה וַיֵּצֵא כְּבָרֶק חֵצוֹ וְאֵלֵי ה' בְּשׁוֹפָר יִתְקַע וְהָלַךְ בְּסַעֲרוֹת תִּימָן: ה' צְבָאוֹת יִגַּן עֲלֵיהֶם (זכריה ט', יד-טו)** (ראה על כך [בפוסט מאת פרופ' יונתן גרוסמן](#)).

יתכן שהגאולה בקטנות ובעניות באה בכוונה כניגוד למצבם של ישראל בטרם הגלות. נביאי החורבן של ישראל ויהודה מחו והוכיחו את העם על המקום אליו הביאה אותם תרבות השפע והכח המלחמתי. אל מול אלה מבטא זכריה מסר חדש - ניתן להשרות שכינה על ישראל גם ללא הפאר והעושר. גאולה עניה אולי אף עדיפה על גאולה מפוארת, כיוון שהיא מכוונת את העם להתמקד בעיקר - בתיקון מעשיהם, מצבם הרוחני, והקשר האמוני שלהם עם ה'.

זוית אישית



חשוב על מצבים בחייך בהם חווית קושי או חסר. מה יכול להיות היתרון או הערך המופק ממצבים כאלה?

חלק ג - אוד מוצל מאש

מכיוון אחר, ניתן לראות בנחמתו של זכריה מעין פיצוי על מצבו של העם. במראה הראשון שומע הנביא מלאך המתחנן בעד העם אל מול ה': וַיַּעַן מְלָאֲךְ-ה' וַיֹּאמֶר ה' צְבָאוֹת עַד-מְתֵי אֶתְּהָ לֹא-תִרְחַס אֶת-יְרוּשָׁלַם וְאַתְּ עָרֵי יְהוּדָה אֲשֶׁר זָעַמְתָּה זֶה שְׁבָעִים שָׁנָה (זכריה א', יב); בתגובה, ה' מנחם את המלאך ומבטיח: כֹּה-אָמַר ה' שְׁבַתִּי לִירוּשָׁלַם בְּרַחֲמִים בֵּיתִי יִבְנֶה בְּהַ נְאֻם ה' צְבָאוֹת (זכריה א', טז). הגאולה המתוארת כאן היא גאולה מרחמים, הנובעים מן הגלות הארוכה ומצבה הקשה של ירושלים. דוקא מצבם העגום של האנשים הוא המעורר רחמי שמיים ומאפשר נחמה, גם אם לא בעוצמה ובפאר.

כאשר זכריה רואה את יהושע הכהן הגדול במראה הנבואה, הוא ניצב למשפט לפני המלאך, כשלימינו שטן - מקטרג - והוא לבוש בגדים צואים המסמלים את חטאיו. נראה בשלב זה כי מידת הדין מתוחה עליו, (על פי חז"ל - בעקבות העובדה שבניו נשאו נשים נכריות). עם זאת, ה' גוער בשטן ומצווה להפשיט את הבגדים הצואים מעל יהושע, מכיוון שהוא אוד מְצַל מֵאִשׁ (זכריה ג', ב). העובדה שיהושע הוא "אוד מוצל מאש" - ענף שרוף, שניצל מתלאות הגלות, מעוררת את רחמי ה' ובזכותה נמחלים עוונותיו והוא מקבל הזדמנות להתחיל מחדש בבגדי טהרה: וַיֹּאמֶר אֵלָיו רְאֵה הֵעָבְרְתִי מֵעֲלֶיךָ עֹנֶיךָ וְהִלַּבֵּשׁ אֶתְךָ מַחְלָצוֹת (זכריה ג', ד). לפי זה, ניתן להבין שצרות הגלות שעברו על עם ישראל מכפרות במובן מסויים על חטאיו, ומעוררות את הגאולה מתוך רחמים ולא בזכות מעשיהם הטובים. יש בכך הבטחה לעם, שגם אם לא יצליח לתקן את דרכיו (כפי שזכריה דורש מהם), בכל זאת ה' יבוא לקראתם, יטהר אותם ויגאלם (ראה על כך ב**סרטון מאת דוד נתיב**).

נבואות בראי הדורות



בימינו, קיבלו נבואות זכריה אלה משנה תוקף, כאשר קמה המדינה על חורבניה העשונות של יהדות אירופה. יש הרואים בסבל השואה מנוע חשוב בהצלחת המפעל הציוני ובלגיטימציה העולמית למדינת היהודים. אך גם אם אין נשענים על האירועים הללו ליסוד גאולת ציון, ניתן לחוש את גדולתו של החזון המתממש לעיניהם של האודים המוצלים משריפה, שבאים ארצה לאחר שאבדו את משפחתם, וזוכים לראות את קיומה של נבואת זכריה: כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת עַד יֵשְׁבוּ זְקֵנִים וְזִקְנוֹת בְּרַחֲבוֹת יְרוּשָׁלַם וְאִישׁ מִשְׁעָנְתוֹ בְּיָדוֹ מִרְבֵּי יָמִים: וְרַחֲבוֹת הָעִיר יִמְלְאוּ יִלְדִים וְיִלְדוֹת מִשְׁחָקִים בְּרַחֲבוֹתֶיהָ: כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת כִּי יִפְלֵא בְעֵינֵי שְׂאֵרֵי הָעָם הַזֶּה בְּיָמֵם הַהֵם גַּם-בְּעֵינֵי יִפְלֵא נְאֻם ה' צְבָאוֹת (זכריה ח', ד-1). פליטי השואה לא יכלו לדמיין לעצמם את המדינה שתקום ואת התפתחותה למדינה יציבה בכל התחומים, כשם ששבי ציון, התפלאו על הבטחתו של זכריה כי בניין ירושלים יגדל ויתחזק עד כדי כך שהעיר תשב פרזות, וילדים (דור שני ושלישי) ישחקו ברחובותיה. (קראו על כך ב**פוסט מאת ישראל ברק**, וב**פוסט מאת נשיא המדינה ראובן ריבלין**).

על היכולת לראות תקווה גם בתוך החושך, ולהאמין בגאולה הצומחת מן הזרע הנשמן בחורבן, דיבר כבר רבי עקיבא במדרש המפורסם:

תלמוד בבלי מכות כד:



פעם אחת היו עולין לירושלים. כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם. כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים. התחילו הן בוכין ורבי עקיבא מצחק. אמרו לו: מפני מה אתה מצחק? אמר להם: מפני מה אתם בוכים? אמרו לו: מקום שכתוב בו (במדבר א, נא) והזר הקרב יומת ועכשיו שועלים הלכו בו ולא נבכה? אמר להן: לכך אני מצחק, דכתיב (ישעיהו ח, ב) ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו. וכי מה ענין אוריה אצל זכריה? אוריה במקדש ראשון וזכריה במקדש שני! אלא, תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה. באוריה כתיב (מיכה ג, יב) לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלם עיין תהיה והר הבית לבמות יער; בזכריה כתיב (זכריה ח, ד) עוד

ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים ואיש משענתו בידו מרב ימים ורחבות העיר ימלאו ילדים וילדות משחקים ברחבתיה. עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת. בלשון הזה אמרו לו: עקיבא ניחמתנו עקיבא ניחמתנו:

נבואותיהם של חגי וזכריה פעלו את פעולתם. העם מתמלא אט אט בתקווה, ומפשיל שרוולים לעסוק בבניין הארץ ובניין בית ה'. הדרמה הגדולה והעידוד הרב שנדרשים כדי להגיע לכך, מסוכמים בספר עזרא בשני פסוקים בלבד: **וְהַתְנַבֵּי חָגִי נְבִיאָה וְזַכְרְיָה בְר־עֲדוּא נְבִיאָא עַל-יְהוּדִיא דִּי בִיהוּד וּבִירוּשָׁלַם בְּשֵׁם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֲלִיהוּן. בְּאֲדִין קָמוּ זָרְבָבֶל בְר־שָׂאֵלְהִנְיָאֵל וְיִשׁוּעַ בְר־יֹצְדָק וְשָׂרְיָו לְמִבְנֵא בֵּית אֱלֹהֵא דִּי בִירוּשָׁלַם וְעַמְהוּן נְבִיאָא דִּי-אֱלֹהֵא מְסַעְדִין לְהוּן (עזרא ה', א-ב)** [תרגום: ויתנבא חגי הנביא וזכריה בן עדו הנביאים על היהודים אשר ביהודה ובירושלם בשם א-להי ישראל עליהם. אז קמו זרבבל בן שאלתיאל ויהושע בן יוצדק ושריו לבנות בית הא-להים אשר בירושלם ועמם נביאי הא-להים מחזקים אותם].

סיכום



חגי וזכריה הנביאים מתנבאים לאחר תקופה ארוכה בה יושבים שבי ציון בארץ ללא התקדמות בבנייתה ובבניית בית המקדש, למרות שלשם כך עלו לארץ. הנביאים מתמודדים עם תחושותיהם של העם, בהם יאוש ואמונה מוטעית שאין העת והמצב הלאומי מתאימים לגאולה, ומעודדים את העם כי גם גאולה הבאה מתוך עוני ובצעדים קטנים היא גאולה ראויה, ובידם הדבר לפעול על מנת להשיג את יעדה המרכזי - השבת השכינה לציון.

להרחבה



[מתן על הפרק - דף לימוד לפרקים ה'ו'](#)

[מתן על פרק - דף לימוד לפרקים ז'ח'](#)

[מתן על הפרק - דף לימוד לפרקים ט'י'](#)

[שיעור מאת הרב יצחק לוי: חלום חגי וזכריה ושברו](#)

[שיעור מאת ד"ר חזי כהן: הבקשה לביטול הצומות](#)

[מאמר מאת הרב ד"ר יואל בן-נון: יום יסוד היכל ה' \(על פי נבואות חגי וזכריה\)](#)

הקדמה לקראת השבוע הבא



בשבוע הבא נעסוק בסיום זכריה ובספר מלאכי.